

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИЧНОГО ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ В НІМЕЦЬКИХ ЗАГАДКАХ

Сотникова С. І., канд. філол. наук (Харків)

Актуальність звернення до даної теми пояснюється, з одного боку, великою розповсюдженістю та популярністю об'єкту дослідження – загадок, а – з іншого боку – недостатньою вивченістю механізмів створення метафори в них.

Багато дослідників погоджуються з думкою про появу загадок ще в глибокій давнині (див., напр., Чичеров В.І., Смусь М.А. та ін.). Загадки як фольклорні тексти несуть на собі відбиток тієї епохи, в якій вони створювались, і можуть слугувати, таким чином, непоганим матеріалом для вивчення уявлень людей про світ в давні часи. Серед інших фольклорних текстів саме загадки найбільше відображують здатність людської думки до концептуалізації внутрішнього світу людини і його зовнішнього оточення. Це, в свою чергу, дозволить вивчити способи концептуалізації світу певним етносом для описання його наївної картини світу.

Слід відзначити тематичну обмеженість загадок номінаціями предметів та явищ навколишнього світу та природи, релевантних для людей (тіло людини, одяг, житло, світ тварин, явища природи та ін.) та таких, що, як правило, мають референтну співвіднесеність з «предметним» світом.

У німецькій мові досить продуктивними є так звані метафоричні загадки, механізм створення яких будується на використанні в тексті загадки метафорично переосмисленої назви певного об'єкта. Саме такі загадки найповніше відображають картину наївних уявлень людей про світ. З точки зору когнітивної лінгвістики метафори можна розглядати як висловлення, у яких явища, що особливо складно сприймаються і піддаються описанню, перетворюються в компактні, чіткі, зрозумілі формули, які характеризуються високим ступенем абстракції.

На пропозиційному рівні мовний конструкт у вигляді загадки створює ментальну репрезентацію, яка навряд чи може відповідати явищам чи подіям

реального світу, або ж когнітивній моделі реального світу. Але при інтерпретації (на основі принципу кооперації між адресантом та адресатом) створюється переносне значення, яке адекватно сприймається і отримує статус достовірності як представлення певної ментальної моделі.

Враження достовірності висловлення при створенні метафоричної загадки посилює також тематична обмеженість даного фольклорного тексту загаданими позначеннями з найближчого оточення людини (тварини, дім, жито, одяг, меблі, явища природи та ін.), тобто закодовані позначення мають здебільшого конкретну предметну референтну співвіднесеність.

Найважливіші механізми метафоричного переосмислення в загадках полягають у створенні певної ментальної моделі на пропозиційному рівні, яка передається структурними одиницями на основі: 1) зовнішньої схожості об'єктів; 2) схожості у внутрішній організації; 3) схожих функцій; 4) схожого характеру руху; 5) переносу якостей і ознак; 6) спільного походження.

Ці механізми можуть бути задіяними не лише окремо один від одного, але й у певних комбінаціях, що полегшує процес декодування.

До завдань подальшого вивчення даної проблематики можна віднести такі:

- вивчення процесів концептуалізації з використанням контрастивних методів для порівняння видів створення метафори в загадках різних народів;
- дослідження механізмів використання концептуальних знань для розуміння метафоричних переносів у текстах загадок.